

Subsidie Hippocrates Studiefonds

Het Hippocrates Studiefonds kan voor het jaar 1977 weer een aantal subsidies (in grootte variërend van f 500,— tot f 1.500,—) beschikbaar stellen voor de financiering van wetenschappelijk werk, dat te maken heeft met de geneeskunde in de ruimste zin van het woord. Kandidaten voor een subsidie dienen zich vóór 1 mei 1977 te richten tot de secretaris-penningmeester van het College van Regenten, dr. M. W. KALFF, Kagerstraat 2 te Leiden. De aanvraag dient vergezeld te gaan van een nauwkeurige omschrijving van het doel waarvoor het geld besteed zal worden, en van een kostenraming. Tevens dient te worden vermeld of van andere zijde financiële steun werd aangevraagd en eventueel reeds werd toegekend. Degenen die een subsidie ontvangen zijn verplicht na een jaar verslag van hun werkzaamheden aan het College van Regenten aan te bieden. Indien het onderzoek resulteert

in een publikatie dient daarin de door het Hippocrates Studiefonds verleende subsidie vermeld te worden. Het is derhalve niet mogelijk achteraf subsidie te verlenen voor bv. drukkosten van een reeds verschenen dissertatie. Voor subsidie komen bij voorkeur personen in aanmerking die nog niet de rang van wetenschappelijk hoofdmedewerker hebben bereikt, en die ook geen inkomsten uit eigen praktijk genieten.

Het College van Regenten bepaalt in de maand mei, wie voor 1977 in aanmerking komen voor subsidie. Het College van Regenten bestaat uit de volgende leden: dr. A. P. R. BLOK, patholoog-anatoom te Den Haag, B. F. VAN DEN BOSCH, orthopaed te Rotterdam, J. A. E. VAN DER FEEN, arts te Goes, prof. dr. J. DE GRAEFF, internist te Leiden, dr. M. W. KALFF, internist te Leiden, T. Y. KINGMA BOLTJES, arts te Menaldum, dr. D. MAINGAY, internist te Bussum, J. A. MAZEL, arts te Borne en prof. dr. H. MULLER, chirurg te Rotterdam.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten)

Nieuw licht op de ontleedkundige fouten in Rembrandt's „Anatomische les van Dr. Nicolaas Tulp”

De kunsthistoricus WILLIAM S. HECKSCHER schrijft in het boek dat hij in 1958 publiceerde over de Anatomische Les van Dr. Nicolaas Tulp: „Rembrandt made an anatomical blunder.” Hij zegt: „The tendons that correctly appear on the back of the right hand, the extensores digitorum have been transposed by Rembrandt to the palm of the left. The fingertips are curled up, clearly indicating that the palm of the left was meant after all.” HECKSCHER die toen in Utrecht werkte, noemt drie artsen die hij hierover consulteerde, die echter niet als anatoom bekend zijn.

Wanneer men het schilderij bekijkt, is het zonder meer duidelijk dat de spiergroep die TULP met zijn forceps omhoog en naar zicht toe trekt grotendeels bestaat uit de oppervlakkige buigers die de kenmerkende vork maken waar de diepe buiger doorheen loopt naar het eindkootje. TULP demonstreert niet alleen anatomie maar tevens functie.

De anatoom dr. JACOB MEYER, leerling van WOLF-HEIDEGGER (Bazel) prepareerde in 1967 een onderarm op dezelfde wijze als TULP en bootste de situatie na die REMBRANDT in 1632 schilderde. De conclusies van zijn studie in vivo zijn in grote lijnen (in: WOLF-HEIDEGGER en CETTO (1967) *Die Anatomische Sektion in bildlicher Darstellung*): 1. de gehele onderarm is 75 graden meer in exorotatie dan normaal; 2. de loop van de pezen der oppervlakkige buigers is onnatuurlijk; de spier die van de mediale condylus van de humerus ontspringt is de M. palmaris longus; 4. wat men ter plaatse van de mediale condylus humeri verder ziet, is geen doorgesneden spier maar de opgerolde huid. Er is geen reden om te denken dat een fout met de M. pronator is gemaakt.

Zo leverde dr. JACOB MEYER in 1967 het bewijs dat REMBRANDT de anatomie juist weergaf en door de collegae CARPENTIER ALTING en WATERBOK (1976) wordt dit verduidelijkt

met een schematische tekening en meer gedetailleerde interpretatie. Zij pleiten als vele anderen dat het schilderij geschilderd is naar de werkelijkheid. Mijns inziens is het een zeer zwaar wegend argument, dat de kleuren van de geschilderde onderarm zo fris zijn. Dit betekent dat het prepareren van de onderarm zeer kort na de executie en als eerste onderdeel van de les werd volbracht. Dan zijn de kleuren van de verse weefsels namelijk nog fris, zoals ze ook op het schilderij worden weergegeven. Hiertegen kan men inbrengen dat het ongebruikelijk was om met iets anders dan de buikorganen te beginnen, die bekeken moesten zijn voor rotting optrad. Bij deze sectie hoefde men daar echter niet zo bevreesd voor te zijn omdat ze in de maand januari plaatsvond in het onverwarmde Waaggebouw. Bovendien is hiervan o.a. een voorbeeld bekend van ANDRIES VAN WEZEL (ANDREAS VESALIUS, 1515-1564, auteur van de beroemde *De humani corporis fabrica*). Bij een demonstratie in Padua in 1540 begon hij eveneens met de onderarm (WOLFF-HEIDEGGER en CETTO 1967, bl. 60). Hij moest dit wel bezuren want de buikgewanden waren de volgende dag door rotting niet toonbaar meer om welke reden deze organen toen gedemonstreerd werden op het kadaver van een hond.

De allerbelangrijkste reden waarom TULP (wel genoemd Vesalius redivivus, wegens zijn Europese faam als anatoom) gaarne geschilderd wilde worden tijdens het ontleden van de onderarm, om welke reden deze arm dan ook bij deze sectie allereerst geprepareerd werd, zal wel gelegen zijn in het feit dat zijn wereldberoemde voorganger ANDREAS VESALIUS in zijn „Fabrica” staat afgebeeld naast de anatomisch geprepareerde onderarm. Men moet dit dan opvatten als eerbetoon en niet als ijdelheid, want TULP was een ingetogen orthodox protestant.

Literatuur: CARPENTIER ALTING, M. P. en T. J. W. WATERBOK (1976) *Ned. T. Geneesk.* 120, 1900.

Hilversum, november 1976

J. GLAZENBURG